

Handläggare: Hans Söderström
Region Ytterstad
Markbyrå
Tel: 50826123
hans.soderstrom@gfk.stockholm.se

2003-02-18

Dnr 98-00-1600:6

Till
Gatu- och fastighetsnämnden

Redovisning av gatu- och fastighetskontorets arbete med lokala investeringsprogrammet (LIP) marksanering under 2002

FÖRSLAG TILL BESLUT

1. Gatu- och fastighetsnämnden godkänner kontorets redovisning

Olle Zetterberg

Solveig Svedgård

Göran Gahm

SAMMANFATTNING

Gatu- och fastighetsnämnden är ansvarig för sanering av fyra områden i Stockholm inom ramen för statligt bidrag för ekologisk omställning s.k. LIP- bidrag.

Ett omfattande utrednings- och utvecklingsarbete har pågått sedan regeringsbeslutet om bidrag till marksanering i mars 1998. Dessa utredningar visade att den miljömässigt och ekonomiskt bästa lösningen var att behandla de massor som grävs upp på plats dvs Kv Lyftkranen och på Gasverkstomten..

Samtliga myndigheter har tillstyrkt genomförandet av saneringsprojektet på föreslaget sätt.

UTLÅTANDE

Genom regeringsbeslut 1998-03-26 beviljades Stockholms stad bidrag för ekologisk omställning (LIP) med 610 mnkr. Gatu- och fastighetsnämnden är huvudman för marksaneringsprojekt för 210 mnkr varav bidraget utgör 90 mnkr. Enligt överenskommelse med LIP- kansliet skall en årlig redovisning lämnas över hur projektet fortskrider.

Bakgrund

Regeringens beslut innebär att staden genom gatu- och fastighetsnämnden åtar sig att genomföra sanering av mark och sediment vid fyra områden i Stockholm i enlighet med ansökan från staden. De fyra områdena är Klara Sjö, Sickla Udde inom Hammarby sjöstad, mest förorenad del av Gasverkstomten samt kv. Lyftkranen.

Stadens åtagande utgör ett steg i arbetet att leva upp till det av riksdagen beslutade miljö kvalitets målet en giftfri miljö. Sammantaget kan konstateras att de valda platserna utgör i nuläget en betydande risk för negativ hälsopåverkan samt utgör en direkt påverkan på miljön i omgivningen. LIP-projektet innebar att staden tog ett första steg i arbetet med att åtgärda gamla miljösynder i form av förorenade jordar och sediment i staden. Bidraget är förenat med ett antal villkor bl a:

- Samråd skall ske med tillsynsmyndigheter och naturvårdsverket.
- Deponering eller inkapsling skall undvikas.
- Projektet skall leda till teknikdemonstration eller teknikutveckling.
- En samordning skall ske för att uppnå billigare lösningar.

I enlighet med villkoren i regeringsbeslutet och i samråd med tillsynsmyndigheten och naturvårdsverket har ett omfattande utrednings- och projekteringsarbete utförts för att finna de miljömässigt och ekonomiskt bästa lösningarna.

I samråd med referensgruppen konstaterades att behandling på plats med en mobil termisk anläggning var det miljömässigt och ekonomiskt överlägset bästa alternativet.

Gatu- och fastighetsnämnden uppdrog genom beslut den 2 maj 2000 åt gatu- och fastighetskontoret att ansöka om tillstånd enligt miljöbalken att få genomföra de angivna saneringsåtgärderna.

I juni 2001 meddelade miljödomstolen förslag till dom i ärendet och överlämnade förslaget till regeringen för tillåtlighetsprövning enligt 17 kap. miljöbalken. I förslaget ges Stockholm stad tillstånd att utföra samtliga saneringsåtgärder i enlighet med ansökan. Kommunfullmäktige tillstyrkte i i tillåtlighetsfrågan i december 2001 samt uppdrog åt miljö- och hälsoskydds-nämnden att särskilt övervaka miljöövervaknings frågorna och kontrollprogram för projektet.

Aktiviteter under 2002

Miljödomstolen meddelade dom beträffande saneringen av Klara Sjö i maj 2002. Eftersom saneringen av Klara Sjö är ett arbete som enbart utförs i

vatten genom muddring, har denna miljösanering juridiskt drivits som ett separat ärende.

Med förslagen till domar från miljödomstolen avseende hela LIP- projektet som grund slutfördes upphandlingsprocessen för samtliga saneringsentreprenader under våren 2002. Utvärderingen av anbuderna utfördes efter specificerade anbudskriterier där priset, teknisk förmåga, metodutveckling och miljöanpassning värderades. I slutskedet utvärderades 26 anbud avgivna av 7 anbudsgivare fördelade på de 4 olika entreprenaddelarna.

För entreprenaddel 1-3 schaktnings- och muddringsarbeten vid Klara Sjö, kv. Lyftkranen och Gasverkstomten antogs Skanska Anläggning AB som entreprenör. Skanskas anbud var för staden det sammantaget mest fördelaktiga med termisk behandling på två platser med en entreprenadsumma på 49,2 mnkr. För entreprenaddel 4 (termisk behandling på två platser) utföll utvärderingen så att Bilfinger och Berger antogs som entreprenör. Företaget lämnade ett anbud innebärande termisk behandling med en mycket avancerad behandlingsanläggning som placeras först på gasverkstomten och därefter flyttas till kv. Lyftkranen. Entreprenadsumman i detta fall var 66,5 mnkr.

Regeringen har genomfört en bred remiss i ärendet inför beslut i tillåtlighetsfrågan. Det kan konstateras att samtliga myndigheter tex Naturvårdsverket, Socialstyrelsen, Länsstyrelsen, SGI och Miljö- och hälsoskydds nämnden m.fl. tillstyrkte saneringen av områdena med den metod som redovisats och beskrivit i ansökan.

De boende i anslutning till området som skall saneras vid kv. Lyftkranen har vid samrådsmöten som genomförts framfört att det är angeläget att den gamla industritomten och sedimenten kan saneras.

Intressegrupper med anknytning till nationalstadsparken har avstyrkt ansökan i den del, som avser sanering av Gasverkstomten med termisk behandling på plats. Beslutet av bygglov för reningsanläggningen vid gasverkstomten har överklagats till länsstyrelsen och därefter till länsrätten, vilken för närvarande behandlar ärendet.

Saneringen av Klara Sjö har överklagats till miljööverdomstolen.

Samtliga beslut som hittills meddelats i överprövningen har inneburit att överklagandena har avvisats eller avslagits.

Regeringen beslutade i tillåtlighetsfrågan 2003-01-09. Beslutet innebär att staden ges tillstånd att behandla 50 000 ton förorenade massor vid kv. Lyftkranen och 20 000 ton förorenade massor vid Gasverkstomten. Enbart massor som härrör från gasverkstomten får behandlas vid reningsanläggning placerad på gasverkstomten. Miljödomstolen skall härefter fastställa de närmare villkor som gäller för projektets olika delar.

Under året har också kontrollprogram för de olika entreprenaddelarna samt saneringen av Klara Sjö utarbetats. I förslaget till kontrollprogram för behandlingsanläggningen har en viss utökning skett beträffande luftföroreningsmätningar i omgivningsluften. Dessutom kommer en utökning av sk. emissionsmätningar i skorstenen att utföras i förhållande till de villkor som miljödomen ställer.

Även beträffande kontrollprogrammet har en upphandling genomförts, vilken resulterade i att konsultföretaget Golder Associates erhöll detta uppdrag.

Kontrollprogrammet skall fastställas av Miljö- och hälsoskyddsnämnden i Stockholm samt länsstyrelsen i Stockholms län.

Den synnerligen utdragna tillståndsprocessen har inneburit att staden ännu en gång tvingats tillskriva regeringens LIP- kansli med begäran om förlängning av tiden för slutförande av saneringsprojektet. Tillstånd har medgivits till den 1 juli 2004.

Kontorets förslag/synpunkter

Regeringens beslut i tillåtlighetsprövningen är i enlighet med den upphandling som Gatu- och fastighetsnämnden beslutade om 2002-06-11, med undantag av att upphandlingsbeslutet innefattade behandling av Klara Sjö- sedimenten vid Gasverkstomten. Detta är inte längre möjligt enligt regeringens beslut och annan lösning måste sökas om Klara Sjö skall kunna saneras.

Reningen av Sickla Udde har, med hänsyn till tidsplanen för bostadsbyggandet, måst genomföras genom deponering och behandling på andra platser i Sverige, med ökad miljöbelastning av transporter som följd. De kostnadsökningar som uppstått har inarbetats i budgetramen för exploateringen av området.

Det kan konstateras att den upphandling som nu skett inneburit ett helt nytt angreppssätt för att genomföra sanering av förorenad mark och sediment i Sverige. Det monopol som tidigare funnits i landet har kunnat spräckas med både miljömässiga och ekonomiska vinster som följd. När projektet startade var det kostnadsberäknat till storleksordningen 600 mnkr, vilket skall jämföras med det nu upphandlade kontraktet på 120 mnkr. Till kontraktssumman skall dock adderas tidigare utförda förberedande saneringsarbeten vid Klara Sjö för 35 mnkr och saneringen av Sickla Udde, vilken kostnadsberäknades inom LIP- projektet till 65 mnkr. Den senare blev dock betydligt dyrare av tidigare redovisade skäl.

Sammantaget visar LIP- projektet att kostnaden för saneringen har reducerats till en tredjedel av den ursprungliga kostnadsberäkningen och en miljöbelastning i form av ett omfattande transportarbete kan undvikas. Detta med undantag av saneringen av Sickla Udde.

Vi konstaterar att den utdragna tillståndsprocessen har inneburit att budgetramen måste utökas, vilket beslutas av Kommunfullmäktige. Samtidigt har en del av förseningarna varit positiva på det vis att den modernaste tekniken för rening av mark har kunnat upphandlas inom ramen för projektet.

En betydande opinion har etablerats mot att sanering av massor skall genomföras på gasverkstomten. Ett stort antal människor har känt en stor oro inför saneringsarbetena, särskilt i ett inledande skede då även massor från Klara Sjö och Sickla Udde avsågs att saneras här, vilket inte längre är aktuellt efter regeringens beslut. Kontoret kan konstatera att informationen kring saneringen av Gasverkstomten inledningsvis inte lyckats, genom att ett stort antal människor i onödan känt en stor oro inför saneringsarbetena. En mer aktiv information sker nu från kontorets sida. Samråd har genomförts och ett särskilt möte med föräldrarna vid daghemmet på Artemisgatan (Hjorthagen) hölls i januari 2003.

Den miljökonsekvensbeskrivning som utförts och de ingående beräkningarna av utsläpp och spridning till omgivningen av olika ämnen, grundas på det tillstånd som söks och inte på verkliga förhållanden. Detta beror på av föreskrifter och råd enligt miljöbalken och är ett uttryck för att alltid det mest ogynnsamma förhållandet skall redovisas. Beräkningarna av utsläppen av olika ämnen ger därför alltid en betydande överskattning i förhållande till verkliga förhållanden.

Trots detta visar beräkningarna av halterna kvävedioxid i omgivningen att dessa är helt försumbara även vid mest maximalt ogynnsamma förhållanden.

Även beträffande kvicksilver har liknande missuppfattningar uppstått. I miljökonsekvensbeskrivningen som ingick i ansökan förutsattes att vi avsåg att hantera ca. 50 kilo kvicksilver med hänsyn till de provtagningar av jord och sediment som utförts.

Med den kvicksilverrening som planerades och som upphandlats blir utsläppen beräkningsmässigt 0,5 kilo. I det praktiska utfallet blir utsläppen 0,1 kilo. Bland många Hjorthagsbor var det uppenbart att man ansåg att Staden skulle släppa ut 50 kilo kvicksilver över de boende.

Vi har belyst problembilden på detta sätt, för att peka på komplexiteten i att dels följa en lagstiftning med krav på att följa regelverket och samtidigt lämna en enkel och lättfattlig redovisning.

SLUT